

Najaar 1991 ging ik voor het eerst naar Moskou; met de trein uit Nederland.

Het idee was om te kijken of het Russisch dat ik in militaire dienst had geleerd genoeg was om met de mensen te kunnen praten. Ik had geen idee wat voor werk ik wilde gaan doen. Was dan wel afgestudeerd bedrijfseconoom (VU Amsterdam), maar een carrière in de financiële wereld of hoe dan ook zo snel mogelijk naar Amerika en MBA doen was voor mij geen aantrekkelijk toekomstplan. Ondernemer wilde ik worden. Alleen had ik geen idee hoe dat moest en wat te doen.

De koude oorlog liep op zijn eind, het land 'ging open' en ik wilde kijken wat er zoal te doen was in de Sovjet Unie. Er zouden toch mogelijkheden moeten zijn als daar dingen gingen veranderen.

Moskou was toen ik aankwam de hoofdstad van de Sovjet Unie en bij vertrek eind december de hoofdstad van de Russische Federatie. In december 1991 werd de Sovjet Unie officieel opgeheven.

Voor een twintiger die zijn hele leven in en om Amsterdam leefde, was alleen de treinreis naar Moskou al een openbaring. Uit Amsterdam naar Maastricht tweeënhalf uur met de trein was een heel end weg; 42 uur naar Moskou een ander verhaal. De wereld bleek een stuk groter.

Ook al was het economisch verschrikkelijk slecht in Moskou en in het hele land en de mensen gedeprimeerd door een aantal jaren hervormingen, uit hun houding ten opzichte van mij en de voormalige 'vijand' het Westen sprak veel hoop op betere tijden.

Mijn indruk was positief. Het was er slecht, maar de mensen waren optimistisch en absoluut niet de sombere angstaanjagende types, die ik voor me zag als ik aan de Sovjet Unie dacht voor mijn eerste bezoek. Optimistisch was men over toetreding tot het Europese Huis, waarover Gorbatsjov had gesproken. Opgenomen worden in een vriendschappelijk band met de Westerse landen, voormalige tegenstrevers. De Russen zeiden altijd wel opgekeken te hebben tegen het Westen; nu was men blij mee te kunnen doen en vrienden te kunnen zijn.

Ik verwachtte dat deze voormalige wereldmacht er snel boven op zou komen. De Sovjet Unie had toch wel al laten zien waartoe het in staat was. Niemand in Rusland twijfelde dat de maatschappij omvormen van een totalitair communistisch naar een democratisch systeem zou slagen. De economie omvormen van centraal geleide planeconomie naar Westers markteconomie was een nog niet vertoond project. Ook hier geen twijfel. Twee enorme uitdagingen. Het leek me heel interessant van dichtbij te gaan zien hoe die processen zich zouden gaan voltrekken de komende jaren. Ik

besloot werk te gaan zoeken waardoor ik te maken zou krijgen met dit uitermate boeiende land en volk. Met de taal zou dat wel lukken.

Dat eerste verblijf duurde tweeëneenhalve maand en het land, Moskou en Sint Peterburg en het leven van de mensen leken ontwricht. Niets in de winkels, lange rijen overal, geen roebels meer te krijgen, gaten in wegen en de stoep, slechte verlichting, geen straatnaambordjes. De jongen die ik in de trein naar Moskou had leren kennen uit Sverdlovsk (even daarna weer Yekaterinburg hernoemd) belde op dat ik toch maar niet moest langskomen. De elektriciteit was uitgevallen in de stad en het was onduidelijk wanneer het gerepareerd zou zijn. Het was er rond min vijftientig.

De Nederlanders die in Moskou woonden, voornamelijk ambassadepersoneel en expats, vertelden dat ze zo snel mogelijk weg wilden om nooit meer terug te komen. Begrijpelijk. Maar ik wilde de veranderingen ten goede gaan meemaken, dus als ik er voor langere tijd bij wilde zijn besloot ik heen en weer te gaan reizen. Als ik er heen zou verhuizen dan zou ik het misschien ook niet lang volhouden.

Na terugkomst in Nederland begon mij op te vallen hoe 'raar' de Nederlandse kranten en televisie berichtten over Rusland. Ik vond het eenzijdig en vroeg me af waarom dat was. Je kon toch ook heel positieve kanten belichten, waarom gebeurde dat niet? Waarom werd er continue nog steeds met een koude oorlog bril gekeken en steeds meer gekscherend en neerbuigend over die dwaze arme dronken Russen met hun maffe president, wildwest- of maffia toestanden. Het resultaat van zo een houding van onze media leek helemaal niet op dat waar men op had gehoopt in Rusland, opgenomen worden in het Europese huis, serieus genomen worden en gezamenlijk een nieuwe modus vivendi in Europa ontwikkelen. De Westerse pers droeg daar niet aan bij vond ik.

Gedurende de jaren negentig heb ik gewerkt in en met Rusland. Altijd heen en weer blijven reizen; onder andere door hoofdkantoren en gezin in Amsterdam en echtgenote met werk in Nederland.

De uitdagingen waren groot genoeg, wat een tijd, wat een gedoe, wat een emotionele achtbaan.

Vaak genoeg gedacht om op te houden met Rusland en mijn horizon te verbreden in Nederland.

Achteraf voor geen goud willen missen.

Mijn ergernis over de berichtgeving in Nederland over Rusland nam sterk toe in de jaren negentig en mijn verbazing daarover ook. Waarom gebeurde dit? Mijn eerste echte aha-erlebnis hierover kwam in 1998.

In augustus kondigde President Jeltsin aan dat Rusland haar schulden niet meer verder terug kon betalen, Rusland was failliet. Default. De redenen daarvoor zijn legio, er zijn boeken vol over geschreven, niet voor hier. Ik werkte in die tijd voor Van Leer, Nederlands multinational. In 97 en 98 op een fabriek buiten Jekaterinburg waar stalen vaten werden geproduceerd; we waren een van de eerste Nederlandse bedrijven in Rusland met productie en ook nog in de regio, d.w.z. ver buiten Moskou. Er was een bijeenkomst met Nederlandse bedrijven gepland door de Nederlandse ambassade om te spreken over hoe te expanderen naar de Russische regio's. Maar door default en afwaardering van de roebel werd er niet meer over expansie gesproken. Menig multinational bleek gedupeerd door met de noorderzon verdwenen importeurs. Hun Nederlandse leveranciers achterlatend met grote onbetaalde rekeningen.

Ook de banken hadden grote verliezen geleden. Maar, zo zei een vertegenwoordiger van een grote bank, 'laten we wel wezen, de kranten schrijven over de 300 miljoen die we hebben verloren in deze crisis; is ook vreselijk, maar het is toch een schijntje vergeleken bij wat we hier allemaal hebben verdiend de afgelopen jaren'

Over de grote winsten werd niet geschreven, wel over de verliezen. Aha, goed nieuws is geen nieuws, alleen slecht nieuws is interessant. Dat stelde me tot op zekere hoogte gerust, ook al vond ik het vreselijk dat het zo bleek in elkaar te zitten. Niet lang daarna ving ik in een gesprek op dat dat ook zo bij het achtuurjournaal werkte. Positieve berichten waren niet interessant om uit te zenden dus bleef het bij de standaard neerbuigend en negatieve berichten. Dieptepunt waren berichten op het achtuurjournaal in augustus '98 over vechtpartijen op straat bij bankautomaten, treinen die uit Siberië onderweg zouden zijn vol met communisten die de macht in Moskou wilden grijpen en overal lege winkels.

Lege winkels? Ik was die ochtend boodschappen wezen doen en alles was te krijgen! Het was rustiger in de winkel en op straat dan voorheen. Vond ik eigenlijk wel lekker. Vechtpartijen, onrust? Onzin, stemmingmakerij. Waarom deze berichten, waar komt dit vandaan, wat zit hier achter?

Achteraf is het me duidelijk wat er achter zat, maar ik tastte toen in het duister. Het raakte me wel en ik wond me er erg over op omdat er gewoon werd gelogen. Dit was niet meer alleen goed nieuws versus slecht nieuws. Er wordt met voorbedachten rade gelogen. Zat me bijzonder niet lekker.

Ondertussen werd Van Leer overgenomen en werd het tijd om voor mezelf te beginnen. Lang verhaal kort, bedrijf begonnen in landbouwsector, voer en voeradditieven voor landbouwdieren. Uit Nederland en andere Europese landen naar Rusland. De landbouw lag op zijn gat in het bijzonder de melkveehouderij en ik dacht dat we vanuit Nederland wel iets zouden moeten kunnen doen daar aan. Wij zijn goed met melk. Dus.

Begin '99 zijn we met het gezin naar Heerlen verhuisd, echtgenote begon ook ander werk, drie kleine kinderen thuis, en ook al wilde ik iets doen aan de idiote berichtgeving over inmiddels alles wat met Rusland te maken had, er was geen tijd en energie voor.

De nieuwe president vanaf 1 januari 2000, Vladimir Poetin, kon al helemaal geen goed doen in het Westen.

Ondertussen zag ik met eigen ogen hoe vrijwel alles in Rusland zienderogen begon te verbeteren na zijn aantreden.

En ik niet alleen, velen waren vol lof; vooral de politieke rust die de nieuwe situatie uitstraalde gaf hoop. Ook al was het geen vetpot voor iedereen vanaf het begin, het volk was voor al tevreden om te zien dat de nieuwe president de macht van de oligarchen uit de wilde jaren negentig aan banden legde. Scheiding tussen bedrijfsleven en politiek, het eerste het terrein van zakenlieden, het tweede het terrein van beroepspolitici. De eerste groep had zich buiten de politiek te houden wilde men geen problemen krijgen; het was duidelijk dat deze groep medeverantwoordelijk werd gehouden voor de crisis van de jaren negentig en default in 1998. In Nederland werd er om het hardst geroepen wat een dictator die Poetin was, terwijl ik goed kon begrijpen waarom hij een aantal maatregelen nam. Hij had duidelijk het belang van Rusland en de Russen voor ogen. Misschien niet zo de belangen

van het Westen. Was dat misschien een achterliggende reden voor de eenzijdige beeldvorming over hem en gebeurtenissen in Rusland?

Geen tijd voor te veel bespiegelingen, ik moest door, zaak, collega's, kinderen enzovoort.

Het was wel jammer dat in Nederland men eerder geneigd was om de kranten en het achtuurjournaal te geloven dan mij, terwijl ik toch uit eigen ervaring sprak? Voelde allemaal helemaal niet goed. Ergernis groeide en mijn felheid in gesprekken ook, wat natuurlijk niet helpend was om mijn argumenten te laten overtuigen. Om wanhopig van te worden. Was het Mark Twain die zei: "Het is makkelijker om mensen in de maling te nemen dan mensen te overtuigen dat ze in de maling zijn genomen"?

Dan augustus 2008.

Georgië, Saakashvili, schieten, Abkhazie, Zuid Ossetie. Rusland was natuurlijk weer schuld aan alles. Agressie, Sovjet-nostalgie, expansie, de hele riedel. Maar in de zomer van 2008 vlak voor de oorlog zag ik voor het eerst sinds 1999 Oganos Mosikjan, destijds collega bij Van Leer. Hij zag er slecht uit. Op mijn vraag wat er was zei hij dat hij zich vreselijk zorgen maakte over Abkhazie, waar hij vandaan kwam en waar zijn familieleden steeds meer werden getreiterd. Er hing iets vreselijks in de lucht.

Bij onze eerste ontmoeting in 1997 vertelde hij dat hij met zijn broer uit Abkhazie was vertrokken om geld te gaan verdienen in Rusland om hun familie thuis te kunnen onderhouden. Daar werd men vreselijk gediscrimineerd door de Georgiërs die de Abkhaziers wilden weghebben om er zelf de baas te kunnen spelen. Nu was het dan zover, er hing thuis een gespannen sfeer en met die dwaze Saakashvili, in Amerika opgeleid en aan de macht gekomen met hulp van en militair ondersteund door de VS, kon er van alles gebeuren.

Dat gebeurde dus inderdaad en Rusland kreeg in het Westen zoals gezegd overal de schuld van.

(in het OVSE rapport over deze oorlog echter staat dat Georgië is begonnen en dat er een derde (niet met name genoemde) partij een rol speelde. Waarom is daar geen aandacht aan geschonken door de pers)

Toen Jan Sampiemon september 2008 een kritisch stuk schreef in NRC over de NAVO en de rol van de VS in het bewapenen en trainen van het Georgische leger voorafgaand aan de inval van Georgië in Zuid Ossetie, was dat meteen zijn een-na-laatste. In zijn allerlaatste stuk liet hij duidelijk merken dat hij moest vertrekken vanwege deze kritiek op de NAVO en de VS.

Toen was het voor mij afgelopen. Wat nog restte van vertrouwen in objectiviteit van NL media in één klap verdwenen. Het was een opluchting geweest het stuk van Sampiemon te lezen, eindelijk een goede analyse die overeenkwam met wat ik hoorde van de mensen daar. En dat mag dus niet van de hoofdredactie van NRC. Slijpsteen van de geest, jaja.

Tegelijk zaten wij in de economische penarie. Niet zo erg als Rusland tien jaar eerder, maar toch.

Groot verschil te merken trouwens hoe kalm de Russen destijds waren bij faillissement van hun land. Het was immers de zoveelste crisis voor hun. Paniek bij ons uit alle hoeken en gaten over een paar procenten in de min.

Alle hens aan dek voor mij en mijn bedrijf. Tussen alle bedrijven en reizen door, steeds op zoek naar andere geluiden in de pers; er was toch wel iemand te vinden met dezelfde ervaring als ik? Ik begreep nog steeds niet wat er achter zat, waarom werd er zo gelogen, wat zat er achter deze hetze?

In 2010 braken zakelijk betere tijden aan en het was heerlijk om dat eens mee te maken. In Rusland werd het rustiger, de financiën op orde, investeringen in de landbouw en veel andere sectoren, cultureel, sportief, het ging Rusland voor de wind. De Russen waren kritisch over hun President en lieten dat ook merken onder andere op TV. Tegelijkertijd was een groot deel van de mensen zeer tevreden over hoe hij Rusland in 10 jaar op de been had geholpen, ook al was er nog heel veel te doen en te verbeteren. Langzamerhand kon ik mijn schouders ophalen over de Nederlandse pers en de ridicul eenzijdige berichtgeving over Rusland. Als dat tot geen verdere problemen zou leiden, dan was het mij verder om het even. Ik kon mijn steentje bijdragen door iedereen over mijn ervaringen te vertellen en bezoekers aan Rusland uit te leggen waarom het een schok was voor hun te zien dat Rusland en de Russen in werkelijkheid zo anders zijn dan het beeld dat in het Westen werd gecreëerd.

Verdere problemen kwamen er helaas toch.

Maidan, Pravi Sektor en Svoboda-fascisten aan de macht in Kiev, Krim, Poroshenko, chocolade en wapen oligarch, president van Oekraïne, VS congres praat over toestaan van gebruik van tactisch nucleaire wapens in Oekraïne als nodig.

Ben ik nou gek, vroeg ik me af, ontredderd door de leugens die in die tijd zijn verspreid in Nederland, de propaganda, de oorlogshitserij, het gebrek aan historisch besef en kennis van de regio bij journalisten en politici. Vooral ook het gebrek aan wil en bereidheid zich ergens in te verdiepen. Het blinde geloof in de journalistieke prestaties van de Nederlandse media. Tegelijk de verhalen vanuit Oekraïne zelf en de mensen die daar vandaan komen, naar Rusland gevlucht en daar ondergebracht bij vrienden, familie en aan werk geholpen, vaak bij landbouwbedrijven.

Uiteindelijk heeft het interview met Gabriele Krone Schmalz op Youtube in april 2014 me doen beseffen hoe het zit. Zij vertelde precies hetzelfde verhaal als ik dacht over het disfunctioneren van de media met betrekking tot Rusland. Ik was dus niet gek.

Hierna ben ik gaan zoeken en lezen en praten om bevestiging te vinden van dat disfunctioneren en wat er achter zit. Blijkt er zo ongelooflijk veel materiaal te bestaan op internet en zoveel boeken en zoveel mensen die het weten en doorzien.

Doorzien en begrijpen is mooi en belangrijk, het besef van de werkelijkheid vreselijk. Hoe dit alles om te zetten in een positieve kracht ter verbetering van de situatie is een heel andere opgave gebleken. Een grotere uitdaging bestaat er lijkt het niet.

En toch moet het gebeuren.